

Veerafwijkingen bij nestjonge roofvogels

Rob G. Bijlsma & Arnold van den Burg

In het afgelopen decennium lijkt het aantal meldingen in Europa van juveniele Zeearende *Haliaeetus albicilla* met veerafwijkingen te zijn toegenomen (Krone *et al.* 2002). Dit was aanleiding voor het *Institute for Zoo and Wildlife Research* in Berlijn om, in samenwerking met verschillende andere instituten, een project te starten dat beoogt de frequentie van deze afwijkingen in kaart te brengen (Schettler & Krone s.a.). Ook in Nederland hebben we te maken gehad met nestjongen, maar dan van andere roofvogelsoorten, die dusdanige groeistoornissen in de vliegveren vertoonden dat ze niet konden uitvliegen. Een aantal van die problemen doen denken aan de symptomen zoals beschreven in diverse stukken in *De Takkeling* (Bijlsma *et al.* 1994, van Geneijgen *et al.* 1995, Ottens *et al.* 1997, Bijlsma 1997, Vedder 2000). Het ging hierbij telkens om Haviken *Accipiter gentilis* (4 verschillende individuen). In de afgelopen jaren zijn daar echter Wespendif *Pernis apivorus* (1 geval in Drenthe uit 2004; Rob Bijlsma) en Buizerd *Buteo buteo* (1 geval Grebbeberg in 2001, 1 geval op de Veluwe in 2006, Peter van Geneijgen) aan toegevoegd, naast opnieuw een jonge Havik (1 geval nabij Ede in 2006, Peter van Geneijgen). De oorzaak van de veerafwijking is nog altijd met raadselen omhuld.

Klinische tekenen

Let vooral op de volgende aanwijzingen (Foto's 1-5):

- het gaat meestal om (een deel van) de slag- en staartpennen,
- meestal zijn slag- en staartpennen symmetrisch aangetast,
- soms zijn ook lichaamsveren aangetast,
- de vlaggen komen laat uit de bloedspoel tevoorschijn, waardoor die laatste erg lang kunnen worden,
- de veerschachten vertonen zwakke plekken, zowel dwars op de schacht (te voelen als kleine indeukingen) of overlangs (gespleten),
- de aangetaste veren zijn zwak en buigen of breken makkelijk,
- de baardjes aan de baarden ontbreken soms waardoor de vlaggen draderig worden ('harig') en hun samenhang verliezen,
- zelfs met intacte baardjes zijn vlaggen vaak voorzien van talloze hongermaliën (fault bars),
- de spoel (calamus) is erg kort en afgestompt of misvormd (vaak bloed nog zichtbaar),
- door de korte spoel worden misvormde veren makkelijk afgestoten.

Foto 1-2. Boven- en onderaanzicht van tweede-kalenderjaars Wespindief met groot gat in handvleugel, ontstaan door uitgestoten pennen. Let ook op breuken en hongermaliën in schachten en vlaggen. 15 juli 2005 (Cees Beunder). *Ventral and dorsal view of 2nd-calendar-year European Honey-buzzard showing gap in primaries caused by pinched-off feathers. Notice defects in rachis and vanes.*

Foto 3. Buizerd met onvolkomen groei vleugel- en staartveren, 17 augustus 2001, Grebbeberg bij Rhenen (Peter van Geneijgen). *Common Buzzard with malformed remiges and rectrices, Grebbeberg, 17 August 2001.*

Wanneer vaststellen of er veerafwijkingen zijn?

Om deze veerafwijkingen te kunnen opmerken is het noodzakelijk een nestbezoek te brengen in de tweede helft van de nestjongenfase, dus wanneer de jongen duidelijk zichtbare slag- en staartpenen beginnen te krijgen. Vóór die tijd valt niet op dat de betreffende vogel een probleem heeft (veergroei noch gewicht lijken af te wijken). Een controle rond/na het uitvliegen is aan te raden, omdat soms pas na het uitvliegen blijkt dat er een jong op het nest is achtergebleven, dan wel is afgesprongen en op de grond is terecht gekomen vanwege zijn onvolkomen vleugelgroei. De misvormde veren vallen makkelijk uit, zodat er op en onder het nest al snel tientallen vliegveren zijn te vinden met afgestompte spoel. Dit betreft dus geen geplukt jong, maar een jong dat lijdt aan “pinching-off” (uitstoten van misvormde veren).

Registratie van dergelijke gevallen

Omdat we niet zeker weten of deze misvormingen worden opgemerkt of op de nestkaart terecht komen, vragen we de nestcontroleurs het volgende:

- heb je dit verschijnsel ooit gezien in je studiegebied,
- hadden alle nestjongen in het betreffende nest last van deze misvormingen,
- is dit verschijnsel op hetzelfde nest in opeenvolgende jaren waargenomen (en zo ja, is iets bekend over de identiteit van het ouderpaar),
- is iets bekend over de externe omstandigheden bij/rond de aangetaste nesten (voedselaanbod, verstoring, gifstoffen, enzovoort),
- wat was het lot van het aangetaste jong (dood, afgesprongen en dood, meegenomen, waar ondergebracht),
- zijn er aangetaste veren verzameld, is het jong fotografisch vastgelegd (door wie).

Foto 4. Uitgestoten veren van een Wespendif; let op de afgeknotte en misvormde spoel (Cees Beunder). *Typical pinched-off feathers of European Honey-buzzard; notice malformed and stunted calamus.*

Tot nu toe lijken de waargenomen verschijnselen enigszins in hun klinische beeld te variëren, al naar gelang het individu. Het is daarom belangrijk dat we zoveel mogelijk informatie verzamelen. Samen met Oliver Krone en Elvira Schettler van het Zoo and Wildlife Research Institute in Berlijn (Alfred-Kowalke-Straße 17, 10315 Berlin, schettler@izw-berlin.de, krone@izw-berlin.de) proberen we erachter te komen wat hier aan de hand is. Voor Nederland kunnen onderstaande adressen als contact dienen.

Summary

Bijlsma R.G. & van den Burg A. 2006. Feather abnormalities in nestling raptors. *De Takkeling* 14: 194-198.

In recent years, we noticed a slight upsurge in the number of nestlings showing “pinching off”, a feather abnormality in which the nestling develops malformed remiges and/or rectrices that are easily lost already on the nest. Such nestlings are unable to take flight and often jump from the nest to perish on the ground. Malformed feathers are often symmetrically positioned in wing and/or tail, leaving substantial gaps that prohibit taking flight. The rachis is of poor quality, easily bendable or broken, sometimes split lengthwise. The calamus is very short and malformed. Barbules are often missing in (part of) the barbs, resulting in hair-like feathers lacking internal structure. In The Netherlands, this phenomenon has been recorded in Northern Goshawk *Accipiter gentilis* (at least 5 individuals), Common Buzzard *Buteo buteo* (2) and European Honey-buzzard *Pernis apivorus* (1), in Germany also in White-tailed Eagles *Haliaeetus albicilla*.

Literatuur

- Bijlsma R.G. 1997. Veerafwijking bij nestjonge Haviken *Accipiter gentilis* veroorzaakt door "Franse rui"? De Takkeling 5(3): 40-41.
- Bijlsma R.G., Speelman R., Ottens H.J., Hasper H. & van Manen W. 1994. Een veerafwijking bij een nestjonge Havik *Accipiter gentilis*. De Takkeling 2(3): 38-40.
- Geneijgen P. van, van Nie G.J. & de Smid T. 1995. Veerafwijking bij nestjonge Havik. De Takkeling 3(1): 91.
- Krone O., Langgemach T., Sömmmer P. & Kenntner N. 2002. Causes of mortality in White-tailed Sea Eagles from Germany. In: Helander B., Marquiss M. & Bowerman W. (eds), Sea Eagle 2000: 211-218. Swedish Society for Nature Conservation, Stockholm.
- Ottens H.J., Jansman H. & Speelman R. 1997. Genetische afwijking hoogstwaarschijnlijk andermaal oorzaak van veerafwijking bij nestjonge Havik *Accipiter gentilis*. De Takkeling 5(2): 12-16.
- Schettler E. & Krone O. s.a. Feather abnormalities ("pinching-off") in juvenile free-living white-tailed eagles (*Haliaeetus albicilla*). Steckbrief.
- Vedder O. 2000. Veerafwijking bij nestjonge Havik *Accipiter gentilis*, en mogelijke oorzaak. De Takkeling 8: 221-222.

Adressen:

RGB, Doldersummerweg 1, 7983 LD Wapse, rob.bijlsma@planet.nl

AvdB, Berkenlaan 71, 6721 CB Bennekom, Burg.Raeymaekers@chello.nl

Foto 5. Uitgestoten veren van een Buizerd, Grebbeberg, 17 augustus 2001 (Peter van Geneijgen). Let op korte spoelen en verkleuringen aan veertoppen. *Pinched-off feathers of Common Buzzard, Grebbeberg, 17 August 2001. Notice stunted calamus and discoloured vanes.*